

"Ürəyimin səsi"ndən görünən dünya

"Azərbaycan" nəşriyyatına girib-çıxan söz adamlarının yaddaşında doğma bir imza da var - Əli Vahid Çaylı. Artıq onu 15 ilə yaxındır tanıyıram. Bu 15 ilin altı ilini isə 6-cı mərtəbədə qonşu kimi keçirmişik. Hər gün rastlaşır, görüşüb, salamlışıyıq. O da günün çox hissəsini təsisçisi və baş redaktoru olduğu "Ulu məkan" qəzetinin redaksiyasında keçirir. Yeri gəlsə, onun qonşuluğundan da çox məmnunluqla söhbət açə bilərəm.

Amma mən Əli Vahidin şair obrazından danışmaq istəyirəm. Doğru deyirlər ki, çoxlu oxumaq, mütaliə etməklə, şair olmaq mümkün deyil. Şairlik fitrən olmalıdır. Yəni bu, şairə məxsus duyğular, baxışlar, xəyallar, yeri gələndə, uydurmalar - hamısı insanın təbiətində olmalıdır.

Əli Vahid şairlikdən öncə bir söz yolçusudur

Əli Vahid də ruhu olan, daxili duyğuları ilə dərdləşməyi, danışmağı bacaran həyatda gördüklərini poetikləşdirməyi, düşüncələrini obrazlaşdırmağı sevvən bir insandır. Bu keyfiyyətlər də onun bütövlükdə xarakterinə, şəxsiyyətinə təsir edərək, onu daha da kamilləşdirir, bir insan kimi mənəvi yüksəkliklərə qaldıraraq, bir əqidə, yol sahibinə çevirir. Sözün gerçək mənasında Əli Vahid şairlikdən öncə bir söz yolçusudur. Yolunun hədəflərini müəyyənləşdirən bu yolun sonunda onu nələr gözləyir - bunu öncədən fəhm edən, gətirdiyi yolun müqəddəsliyini, məramını alayan çox dəyərlı bir vətəndaşdır. Çox vaxt onun şeirlərini öncə bir şair, sənətkar kimi deyil, bir vətəndaş mövqeyindən yazılmış düşüncələr kimi oxuyuram. Elə sənirəm ki, Əli Vahid şair olmağa, şeir yazmağa çalışmır, sadəcə özünü, içindəki dünyanı kitaba, sözə çevirməyə çalışır. Məsələyə bu cür yanaşanda, Əli Vahidin şeirləri mənim nəzərimdə çox uğurla qarşılanır. Əgər insan içindəki gerçəkliyi, onun qəlbinin dərinliklərində kök salmış təbiətlə, insanla, dünya ilə bağlı ən müxtəlif mənzərələri sözə çevirə bilirsə, elə bunun özü də şairlikdir.

Əli Vahidin şeirlərində bəlkə də uğurlu qafiyələr, fikir-düşüncələrin bir-birini məntiqlə tamamlamasını izləmək özü də məntiqsizlik olar qənaətindəyəm. Çünki şeiri, şeirliyi texniki qaydalara təbələşdirməyin, onu müəyyən qanunauyğunluqlara təbə etməyin əleyhinəyəm. Düşünürəm ki, fikri necə doğrulursa, hansı ardıcılıqla gəlib qələmdən keçirsə, elə o cür yazılması da daha təbiiyədir. Ən azından, qələm sahibinin ilkin həyəcanları sözün ilk doğrulu-

şunda bəlkə daha əlvən, daha çoxmənalı münasibətlər doğura bilər. Məncə, Əli Vahid üçün mövzu çətinliyi yoxdur. Onu narahət edən, yuxusunu qaçıran, əzalarını ağrıdan, düşüncəsini göynədən ən müxtəlif hadisələrə, hətta bu hadisələrə münasibətləri də şeirə, poeziyaya gətirmək çətin deyil. Ən əsası, isə o, poeziyanın ən hakim şərtlərindən, qaydalarından birinə həmişə əməl edir. Və bu əmələtmə də onda şüurlu şəkildə deyil. Xarakterdən irəli gələn bir səmimiyyət vasitəsidir. Yəni Əli Vahidin şeirləri özünün səmimi düşüncələrinə köklənib. Bu insan Vətənsəvvən, Azərbaycanı ürəyi, qəlbi bilən bir qələm adamıdır. Amma bununla belə, doğulduğu yurdu - Şirvan torpağını və onun qədim Çaylı kəndini respublikamızın bütün bölgələrindən, oymaqlarından çox sevir. Çünki doğulduğu torpaq, dünyanı ilk dəfə dərk etdiyi, bəsirət gözünü açdığı, o torpağın yetişdirdiyi təbiətlə qidalanıb.

"Şirvan ki var, hər cür ülvyyətin anasıdır, onun hər cür səbə yeri dərdlərimin dəvasıdır".

Böyük Şirvan torpağının ulu şairi Xəqani təsadüfi demirdi ki, "Şirvan ki var, hər cür ülvyyətin anasıdır, onun hər cür səbə yeri dərdlərimin dəvasıdır". Böyük şair, şahlara meydan oxuyan Xəqani Vətəni necə sevirdisə, onun bugünkü mənəvi varisi də elini, torpağını elə o cür sevir.

Gözlərim yol çəkir dağdan arana, Şairlər Vətəni gözəl Şirvana. Hər daşı, qayası zinətdir ona, Hünərli oğlu, qızı Şirvanın.

Çox sevinirəm ki, bu sətirləri dostum Əli Vahid haqqında qürurla yazə bili-rəm. Onun qədim dövlətçilik ənənəsi olan Şirvan torpağının tərərli bir oğlu olduğuna zərre qədər şübhəm yoxdur.

"Ağıllı adamlar mənim gözümün işığıdır"

Aylar öncəsi bir məclisdə iştirak etirdim. Xarakterini, şəxsi keyfiyyətlərini sevmədiyim ziddiyyətli bir ziyalıdan yaxşı bir fikir eşitdim. O, içkidən sonra hüşyar vəziyyətdə idi. Əlində tutduğu bədəsi barmaqları arasında titrəyirdi. Amma sözündəki hikmətinin titrəmədiyini demək də bir haqdır. O deyirdi ki, ağıllı adamlar mənim gözümün işığıdır. Ləyaqətli adamlar başımın tacıdır. Dəlidolu adamlar isə mənim varlığım, gücüm-qüdrətimdir.

Bəlkə Əli Vahid də gəncliyində dəlidolu olub. Amma indi çox ləyaqətli in-

san təsiri bağışlayır. Əslində, ağıllı adamların Vətəninə, o cümlədən dünyanın yaxşı-pisini ayırd edən, yaxşısını sevvən, pisinə doğru yol göstərən insanların hər birinin hörmətlə qarşılayə biləcəyi soydaşlarımızdan biri də Əli Vahiddir. Və onu poeziyaya, sözə gətirən hiss, duyğuları da işıqla, hədsiz bir sevgiyə təmasından, ünsiyyətindən yaranıb. Artıq bir neçə şeir kitabı işıq üzü görüb. Ədəbiyyat aləmi, Azərbaycanın söz, fikir dünyası Əli Vahid Çaylı imzasını tanımamış deyil. Bu günlərdə onun çapa hazırladığı yeni bir kitabının əlyaz-

maları ilə tanış oldum. Kitab "Ürəyimin səsi" adlanır. Kitabın redaktoru filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Tahir Cəfərlidir. "Ürəyimin səsi"nə məsləhət verənlər isə yənə də alim və şairlərdir. Nizaməddin Şəmsizadənin, Ziyadxan Nəbibəyli, Oqtay Rzanın xeyir-duası ilə Əli Vahidin yeni kitabı da yaxın günlərdə işıq üzü görəcəkdir.

"Ürəyimin səsi"ndə şairin qoşmaları, gəraylıları, bayatıları, qəzəlləri və "ən müxtəlif şeirlər bölməsi"ndə təqdim olunan poetik nümunələri toplanıb.

Kitabın bir özəlliyi də ondan ibarətdir ki, səhifələr arasında müəllif haqqında dostlarının, həmkarlarının, tanınmış ədəbiyyatşünas, tarixçi və digər sənət adamlarının fikirləri də yer alıb. Kitabın sonlarına doğru Əli Vahid Çaylının keçdiyi ömür yollarının müxtəlif anlarını tarixləşdirən fotoşəkillər verilmişdir. Bu poetik fikirlərin davamı kimi oxunur. Bu fotoşəkillərdə əslində, Əli Vahidin yerləşdiyi mənəvi mərtəbə də görünür. Əli Vahid Çaylı tanınmış aşığılar arasında, Əli Vahid Çaylı incəsənət xadimləri ilə görüşdə, Əli Vahid Çaylı Yazıçılar Birliyinin rəhbərliyi ilə bir arada, Mirzə Ələkbər Sabirin yubileyində, Seyid Əzim Şirvaninin abidəsi önündə, Ə. Çaylının 60 illik yubileyindən fotofraqmentlər, Şamaxının ədəbiyyat paytaxtı

elan olunan tədbirdəki çıxışından görünlər, İctimai Televiziyanın "Ovqat" verilişində qonaq olarkən, mərhum aşiq Vüqarla aşiq Pənahnın 90 illik yubileyində çəkilmiş fotoşəkili, tanınmış xanəndələr- xalq artisti Zabit Nəbizadə, əməkdar artist Feyruz Səxavət ilə bir yerdə və s. kimi foto görüntülər şair Əli Vahidin mənəvi kimliyini bir daha tədiqləyir.

Müəllif qələmini zəhmətlə, ürəyinin yağıyla, ruhunun poeziyası ilə sulayır.

Bir qələm adamı, lap elə sıradan bir oxucu kimi demək istərdim ki, Əli Vahid Çaylının "Ürəyimin səsi" kimi ərşəyə gətirdiyi şeirlərini elə mən özüm də ürəyimin səsi kimi oxudum. Nə gizlədim, Əli Vahid ürəyinin səsinə eşitdiyi bir çox səslərin içərisində əritmək istəmir. O, qələmə aldığı mövzuları, ruhundan qopub gələn misraları da ictimailəşdirmək fikrində deyil. Sözün tam mənasında o, özünü yazır. "Ürəyimin səsi"ndə Əli Vahidin kimliyini ortaya qoyan suallara cavab var. Şairin ailəyə, Vətənə, torpağa, Azərbaycan cəmiyyətinə, həyatın onun dərk etdiyi anlarının fəlsəfəsinə münasibəti, elmə, təhsilə, körpəyə, qocaya, qadına və dünyanı, zamanı həyatı bir müstəviyə gətirən bir çox məsələlərə münasibəti yer alıb. Onun bütün şeirləri ürəyinin səsi kimi oxunur. Həqiqətən, orijinal yazı tərz, üslubu, fikri, düşüncəsi onu deyir ki, müəllif qələmini zəhmətlə, ürəyinin yağıyla, ruhunun poeziyası ilə sulayır. Və hiss olunur ki, yazdığı şeirlər də tapındığı, sitayiş etdiyi, inandığı, sevdidiyi bir haqqa, ədalətə söykənir. Əgər belə olmasaydı, heç onun ürəyinin səsi də olmaz və "Ürəyimin səsi" dediyi haqdan su içən yaradıcılığın içərisində bu misralar da olmazdı.

Əbəs yərə heyfslənmə, Qəm-qüssəni Allah verir. Elə ölçür, elə biçir, Hər şeyi Allah verir.

Və bir də kitabın lap əvvəlinə - ön səhifəyə qayıtmaq yadıma düşdü. Şair, əməkdar müəllim Oqtay Rza sıradan hər kəsə şeir həsr etmir. Adətən, inandığı cəfakə, doğrudan-doğruya əqidəsi, amalı olanlara şeir həsr edir. Onun bu sayaq çoxlu ıthaf şeirlərini oxumuşam. Mənim müəllimim, həm də şairim Oqtay Rza bu tip şeirlərin mahir yaradıcısıdır. O, Əli Vahidi belə xarakterizə edir.

Xeyrxah səmimidir, Daş ürəyi mum edir.

Sözü məlhəm kimdir, Əli Vahid Çaylının.

Ve yaxud

Vətəndaşlıq dərəsi var, Ünsiyyət nəğməsi var, Türkiyədə səsi var, Əli Vahid Çaylının.

Köçkün görüb kövrəlir, Günü aya çevrilir, Yubileyi xoş gəlir, Əli Vahid Çaylının.

"Türkiyədə səsi var" fikri Əli Vahidin Çanaqqalanın yüz illik zəfərinə yazdığı şeirlərini, onun bu münasibətlə Türkiyədə qələbəliklə düzənələn tədbirlərdəki iştirakını yadıma salır.

Tanrı izn vermədi yağiya yenilməyə, Düşməna yol göründü tək geriyyə dönməyə. Bilindi doğulub türk Vətən üçün ölməyə, Bu türkün taleyi, başqa qədər seçilməz. Arxada İstanbuldu, Çanaqqala keçilməz.

Bir sözlə, Əli Vahidi yurdun, torpağın hər yerində - ön cəbhədə əsgərlər arasında da görmək olur, bir kəndin kəndərindən axan çay kənarında da, bir salxım söydün torpağa baş əydiyi bir guşədə də, bir yetim səhrada da, elə sözün ac və tox olduğu yerlərdə də. Əli Vahidin ədəbi fəallığı, onun sözdən qaçmaması, qorxmaması, duyğularını cəsarətlə ağ kağıza köçürməsi, ədəbi tənqiddə məruz qalıb-qalmaması xofunu ciddi məsuliyyətə çevirməməsi də onun sərbəst düşüncəli, sərbəst ovqatlı bri şair, bir yazar olduğunu sübuta yetirir.

Yaxından, çox yaxşı tanıdığım Əli Vahid haqqında deməyə sözüm çoxdur. Amma bu dediklərim də yetər ki, onun haqqında bir zərre də olsa, fikir formalaşdırə bilsin.

Nəhayət, onu da qeyd edim ki, şairin oxucular qarşısındakı budəfəki hesabətı - yəni "Ürəyimin səsi" uğurlu bir kitab olacaqdır. Əvvəla, kitab poeziyanın demək olar ki, bütün janrlarını əhatələyən nümunələrlə zəngindir və ən başlıcası isə bu zənginlik gerçək poetik müşahidələrin məhsuludur.

İnsan çox vaxt özü öz ürəyinin səsinin fərfində olur. Onu dinləmək istədadı da hər kəsde ola bilməz. Amma bir nümunəyə baxmaq da yaxşı bir həldi. Əli vahidin ürəyinin səsinə oxuyub, eşidə bilsəniz, inanıram ki, siz də dərhal əlinizi ürəyinizin üstünə aparacaqsınız. Əvvəlcə qəlbinizin döyüntülərini duyacaq, sonra da onu həzin-həzin dinləməyə başlayacaqsınız. Kim deyir ki, divlərin, cinlərinü rəyi olmur?! Canlı olan hər şeyin, hər kəsin qəlbi var. Amma bəzən bu qəlbi, bu səsi eşitmək üçün çoxlu sayda kitab oxumaq, çoxlu sayda mənəzərə seyr etmək, filmlərə baxmaq, nəğmələr dinləmək lazım gəlir.

"Ürəyimin səsi" təkəcə Əli Vahidin səsi deyil, həm də ədəbiyyatın, sənətin, sözün səsidir...

Fariz Çobanoğlu